

กิเลสกับชีวิต

พระอาจารย์สงบ มนต์สันโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากด อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรม ธรรมมีโอกาสดต่อเมื่อจะได้มีโอกาสนะ ถ้าไม่มีโอกาส ไม่มีโอกาส ไม่มีโอกาสคือไม่ได้เกิดใจ ถึงเกิดมา เกิดมาไม่พบพระพุทธศาสนาที่ไม่มีโอกาส การเกิด เห็นใหม่ การเกิดมามีชีวิต การเกิด อะไรพาเกิด? กิเลสพาเกิด โลกนี้มีแต่กิเลสกับชีวิตเท่านั้น กิเลสกับชีวิต สิ่งอื่นเกิดขึ้นมานี้เป็นเครื่องจรมาทั้งหมดเลย

กิเลสกับชีวิต การเกิดมากิเลสพาเกิด ไม่มีกิเลส เอาอะไรพาเกิด คนเราจะเกิดต้องมีกิเลส แล้วเกิดมาทุกคนนั้นกิเลสพาเกิดทั้งหมด กิเลสเท่านั้น กิเลสเท่านั้นกับชีวิตนี้ดำเนินต่อไป แล้วเราก็แค่เป็นเครื่องบำรุงบำเรอของกิเลสเท่านั้น กิเลสบังคับขับไล่ให้เราขับเคลื่อนไป ชีวิตนี้ทั้งชีวิตเลย กิเลสพาขับพาให้เราสมบุกสมบันไปมีความแต่ทุกข์ความยาก ย้อนกลับมาให้เรา เราว่าเราสะสมไว้ สะสมไว้เพื่อจะเป็นสมบัติของเรา เห็นไหม นั่นละกิเลสพาสะสม แม้แต่ชีวิตนี้ก็ต้องมีกิเลส กิเลสอยู่ในชีวิตนี้เลย ทั้งชีวิตนี้เป็นกิเลสทั้งหมด กิเลสมันพาขับพาไล่ไป

แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตอนเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะก็กิเลสพาเกิด ไม่มีกิเลสพาเกิดอย่างไร มีครอบครัวนะ จนมีราहुลเป็นราชโอรส นั่นนะกิเลสพาเกิดมาเหมือนกัน แต่กิเลสพาเกิดมาก็ยังมีธรรม ธรรมหมายถึงว่าความเฉลียวใจใจ ความเฉลียวใจ ความคิดอยากจะทำออกแสวงหาโมกขธรรม เห็นไหม เพราะอะไร เพราะได้สร้างสมบุญญาบารมีมาสมกับมาตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เกิดมาก็ยังมีอุปสรรคอย่างนั้น อุปสรรคคือว่าพระเจ้าสุทโธทนะต้องการให้อยู่เป็นกษัตริย์ปกครองเป็นจักรพรรดิต่อไป นั่นนะ ถึงได้สร้างทุกอย่างมาเพื่อจะให้อยู่ในโลกนั้น อยู่ในกามคุณทั้งหมด ส่งเสริมให้กามคุณ อยู่ในความสุข เข้าใจว่าเป็นความสุข

ทางโลกเรามีความสุขมากที่สุดแค่นั้นนะ สุขในกามคุณ ๕ นี้มีความสุขที่สุดเพื่อจะให้เคลิบเคลิ้มหลงใหลไป แต่เพราะบุญญาบารมีสร้างสะสมมาถึงได้เฉลียวใจ เห็นยมทูตมาแสดงตน เกิด แก่ เจ็บ ตาย...หา! คนเรามีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตายหรือ คิดว่าเกิดมาแล้วก็จะมาเสวยสมบัติอยู่อย่างนี้ ไม่มีตายไ้ การตายไม่มี เกิดมาแล้วก็อยู่กันตลอดต่อไปอย่างนั้น

นี่ความเพราะว่าเขาต้องการเอา กามคุณ ๕ มาล่อหลอกให้อยู่ในนั้นใช่ไหม ก็เลยทำให้เข้าใจว่า กามคุณ ๕ จะอยู่กับเราตลอดไป แต่พอมาเจอว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย มันต้องพลัดพรากจาก กามคุณทั้ง ๕ ออกไป นั่นนะทำให้เฉลียวใจ พอความเฉลียวใจถึงได้หาทางออกใจ หาทางออกสิ่งที่ตรงข้ามกับการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย มันก็ต้องมีสิ่งตรงข้ามการไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ และไม่ตาย เห็นไหม ถ้าคนมีความคิด นี้ความคิดแบบธรรม แต่สมัยนั้นยังไม่มีวิชาการที่จะออกจากกิเลสทั้งหมด

แต่เพราะว่าสะสมบารมีมานี้ ธรรมในก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้ธรรม มีเจ้าลัทธิต่างๆ มีศาสดาปฎิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ทั้งนั้นนะ คำว่าพระอรหันต์นี้ อัตตา อนัตตา มันมีมาดั้งเดิมเพราะศาสนาพุทธมีมาตลอด พระพุทธเจ้าเกิดมา ตรัสรู้มา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดมนี้เป็นองค์ที่ ๔ ในภัทร์กัปนี้ นั่นนะพระพุทธเจ้าเกิดมา ๔ พระองค์ยังมีพระศรีอริยเมตไตรยจะเกิดต่อไป ถึงการสะสมบารมีมา มันถึงมีการเวียนว่ายตายเกิด

นี่กระแสของชีวิต เห็นไหม ชีวิตนี้กับกิเลสเท่านั้น กระแสของชีวิตเวียนวน วนในวัฏฏะไป แต่สร้างสมคุณงามดีขึ้นมา นั่นก็สะสมเข้าไปอยู่ในคุณความดี ก็สะสมลงเข้าไปอยู่ในจิตนั่น จิตนี้ก็เวียนตายเวียนเกิดไปในวัฏวนนั้น ถึงบอกว่า องค์สมเด็จพระสมณโคดมตรัสรู้เป็นองค์ที่ ๔ แล้วยังพยายามชวนชวายนเอาธรรมนี้ออกมา ถึงเราได้ฟังธรรมไป พยายามเอาชีวิตนี้เข้าแลกมาเพื่อชำระกิเลสให้ออกจากใจ

นี่กิเลสกับชีวิต กิเลสกับชีวิตก็พาให้ทุกข์ให้ยากไป แต่เพราะมีชีวิต ชีวิตนี้ต้องมีอยู่ตลอดไป ชีวิตนี้ไม่เคยตาย ชีวิตนี้ไม่เคยตาย ชีวิตนี้ไง ชีวิตนี้คือไออุ่นที่สืบทอดไปตลอดเวลา ตั้งอยู่บนกาลเวลา อยู่ในภพชาติไหน ภพชาติใดภพชาตินั้นก็สะสมไป สะสมไป สะสมมาในภพชาตินั้น แล้วยังเวียนตายเวียนเกิดไป เพราะว่าวัฏวนนี้เป็นที่อยู่ของจิต จิตนี้เวียนว่ายเวียนเกิดไป ในวัฏวนมา ถึงมีการสะสมคุณงามความดีมาจนเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ จนตรัสรู้ออกไปเป็น

พระพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าองค์ที่ ๔ ในภทก์นี้ ในพระพุทธเจ้า ๕ องค์นี้เป็นองค์ที่ ๔ ออกไป นี่มีสะสมบุญญาบารมีมาอย่างนั้น ถึงได้มีความเฉลียวใจ มีความหักออก มีความเฉลียวใจ มีความออกนั่นคือบุญญาบารมี นี่ธรรมอันหนึ่ง ธรรมที่เกิดขึ้น

ธรรม เห็นไหม กิเลสนี้กลัวธรรม ถ้ากิเลสนี้พยายามจะคิดว่าจะหักออกไปจากกิเลส กิเลสมันกลัวว่ามันจะไม่มีที่อยู่อาศัย กิเลสนี้อาศัยบนชีวิต ชีวิตสืบต่อขึ้นไปเป็นภวาสวะ เป็นที่อยู่ของกิเลส ถึงชีวิตนี้มีกิเลสกับชีวิตนี้เท่านั้นเลย ชีวิตนี้เอากิเลสมันสืบต่อเนื่องไปไง มันอาศัยอยู่บนหัวใจของคน หัวใจของสัตว์โลก หัวใจทุกๆ อย่าง กิเลสเป็นที่อาศัยอยู่ มันถึงได้จับใส่ จับใส่ให้เรา

เราคิดว่าสิ่งนั้นเป็นความสะสมมาเพื่อจะให้มีความสุขไป นั่นเป็นเราคิดว่า เห็นไหม นี่กิเลสพาคิดทั้งหมดเลย กิเลสพาคิด กิเลสพาจับใส่ไป แล้วเราก็ทำไป แต่ความคิดจะหักออกมา ความเฉลียวใจ ความหักออกมาแบบเจ้าชายลิทซ์ตะเห็นยมทูตทั้ง ๔ เห็นไหม นั่นนะธรรม แสดงออกมาให้ตื่นเนื้อตื่นตัวใจ ให้ตื่นเนื้อตื่นตัวหาทางออกจากกิเลส นั่นนะ ธรรมเริ่มแสดงตัวขึ้นมา ธรรมเริ่มแสดงตัว แต่ธรรมอย่างนี้เจ้าชายลิทซ์ตะยังไม่ได้ตรัสรู้ พอมีความคิดแล้วเริ่มแสวงหาทางออก เริ่มจะออกประพุดิพรหมจรรย์ไป

สิ่งใดที่แสวงหากันอยู่ เพราะเจ้าลัทธิต่างๆ เขาปฏิบัติตนอยู่ว่าเขาเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์ทั้งนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ได้ไปศึกษากับเขา นี่ธรรมมีอยู่ แต่ธรรมนี้เป็นธรรมที่ว่าสะสมมา จนกว่าใครจะเกิด ธรรมถ้ามีผู้ที่ห่อออกไปได้ นี่ธรรมมีอยู่โดยสัจจะจริง ผู้ที่จะเป็นไปได้ พระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ถึงได้แสวงหาเอง กับพระปัจเจกพุทธเจ้า สาวกนี้ต้องได้ยินได้ฟัง สาวก สาวกคือสาวกใจ สาวกที่ได้ยินได้ฟัง สร้างสมบารมีมาน้อยกว่า นั่นนะ ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ก่อน ธรรม ธรรมที่ว่าธรรมๆ นี้เราก็จะไม่เข้าใจกัน

นี่มันถึงว่า เราเกิดมาแล้วพบพระพุทธศาสนามันถึงเป็นบุญมาก บุญมากที่ว่า ผู้ที่เกิดมาในสมัยที่ว่าไม่มีศาสนาเขายังทุกข์ยากไปตลอดไป ทุกข์ยากไปเพราะว่าเขาไม่มีเครื่องมือดำเนินออก แต่นั่นเขาว่าเขาเกิดมาไม่พบพระพุทธศาสนา เขาถึงได้มีความทุกข์ เขาถึงไม่มีอำนาจวาสนา

เรานี้ เราว่าเราเป็นคนที่มีวาสนา เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แต่คูสิคนที่เกิดมาเป็นชาวพุทธ พุทธที่ว่าประเพณีนั้นนะ พุทธประเพณี มันก็เหมือนกับว่าไม่เชื่อฟังในศาสนา เหมือนกับอยู่ในศาสนาแต่ไม่เข้าใจในเรื่องของศาสนา นั้นนะ มันอาภัพ ๒ ชั้น ๓ ชั้นนะ

ความอาภัพ อาภัพวาสนา เห็นไหม ตัวเองว่ามีวาสนามาก เกิดมาพบพระพุทธศาสนาแล้วยังออกมาประพฤติปฏิบัติ นี่ก็ว่ามันมีวิธีการที่จะออกไป แล้วเราพยายามหาทางออก หาทางออกเพื่อจะออกจากกิเลสให้ได้ นั้นนะถึงว่ามีอำนาจวาสนาจริง ถ้ามีอำนาจวาสนาเกิดมาแล้วยังไม่สนใจ ยังไม่ไผ่หา นี่มีวาสนา อยู่ก็เหมือนอยู่ในท่ามกลางของสิ่งที่เป็นประโยชน์แต่ไม่ใช้ให้สิ่งนั้นให้เป็นประโยชน์กับชีวิตนี้เลย นี่ให้กิเลสมันปิดบังอยู่ กิเลสมันบังหัวใจอยู่ มันถึงไม่ยอมคิดออกมาหาความพ้น คิดออกมาออกจากความที่ว่ามันเคยใจใจ มันเคยใจ

กิเลสคือความเคยใจ กิเลสคือสิ่งที่มีอำนาจวาสนามาก สิ่งที่มีอำนาจควบคุมหัวใจเราทั้งหมด อำนาจทั้งหมดอยู่ในหัวใจนั้น เห็นไหม อำนาจนั้นคือกิเลส คำว่า “กิเลสๆ” คือสิ่งที่มีอำนาจเหนือเรา เหนือความคิด เหนือทุกอย่าง ฉะนั้นเราถึงว่าเราศึกษา เรามีวิธีการขนาดไหนก็แล้วแต่ นั้นนะมันเป็นวิชาชีพ วิชาชีพที่เราศึกษาเล่าเรียนมา แต่สิ่งที่อยู่ในหัวใจ กิเลสที่อยู่ในชีวิตของเรามันอยู่ดั้งเดิมอยู่ในชีวิตอยู่ มันอยู่กันบึ้งของใจ กันบึ้งของใจเวลาคิดออกมามันถึงมีอำนาจวาสนา มันใช้เครื่องมือที่เราศึกษาเล่าเรียนมาเป็นทางออกไป เป็นทางออกไป

สิ่งที่ว่าเราเป็นปัญญาของเรา เราเข้าใจว่าเป็นปัญญาของเรา เราคิดว่ามันจะเป็นปัญญาเป็นทางเครื่องจะดำเนินออกไป เราว่าเราฉลาด นี่ความจริงเราโง่ โง่กับอะไร? โง่กับสิ่งที่มีอำนาจเหนือใจ โง่กับสิ่งที่ว่าอำนาจเหนือเรา สิ่งที่เป็นเจ้าวัฏจักรนี้ โง่กว่าสิ่งนั้น เพราะสิ่งนั้นพาให้คิด พอสิ่งนั้นพาให้คิดออกไป ความคิดอันนั้นมันถึงว่ามันเป็นความคิดที่ว่ามันไม่เป็นอิสระโดยธรรมชาติของมัน มันอยู่ใต้อำนาจของกิเลส เห็นไหม นั้นนะ กิเลสกับชีวิต มันเป็นกันบึ้ง มันเป็นตัวดำเนิน มันเป็นสิ่งที่ว่าพาเกิดพาดายในวัฏฏะที่เราไม่เคยเห็น เราไม่เคยเห็นใจ

เราได้ว่าเราเป็นคน เราเป็นคนนะ คนนี้จะมีเป็นคนได้ต้องมีจิต เห็นไหม มีจิตกับกายถึงได้เป็นคน จิตนี้คือชีวิต คือการสืบทอดของมัน ชีวิตที่หมุนเวียนออกไป หมุนเวียนเป็นวัน ๒ วัน ๓ วัน การสืบทอดออกไป เห็นไหม นี่ชีวิต แล้วกิเลสมันอยู่ในนั้น แต่เวลาเราคิดออกมา เราคิดออกไป นี่เจ้าอำนาจวาสนาอยู่ในชีวิตนั้น มันควบคุมไว้หมดใจ

ปัญญาของเราเคยเป็นปัญญากิเลสพาใช้ ปัญญาของเราที่คิดออกไป ที่แสวงหาออกไป แม้แต่ในการประพฤติปฏิบัตินี้ก็เหมือนกัน ในการที่ว่าเราจะแสวงหาทางออกนี้ เราเข้าใจว่าอันนี้เป็นธรรม เราเข้าใจ เห็นไหม แค่เราเข้าใจว่าเป็นธรรม อันนี้เป็นธรรมชั่วฟ้าแลบแปดสิบ! กิเลสขึ้นทันทีเลย อันนี้เป็นธรรม คือความคิดอยากจะออกจากทุกข์ นี่กิเลส นี่ธรรมมันเริ่มแสดงตัวนิดหนึ่ง แล้วกิเลสก็จะคิดว่าต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนั้น ต้องทำอย่างนั้น

เห็นไหม ถึงว่า กิเลสต้องว่าทำอย่างนั้นเลย ควรจะออก นี่เพราะไม่มีศาสนา เพราะว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้ต้องออกไป ๖ ปี ไปเชื่อฟังใครก็แล้วแต่ที่สอนว่าทำอย่างไรก็แล้ว แต่ในเมื่อทรมานตนขนาดไหน ทรมานตนเพื่อจะเป็นทรมานกิเลส มันเป็นการทรมานกายสังขารชะ มันไม่ใช่ทรมานจิตสังขาร

ชีวิตคือจิต คือหัวใจ จิตสังขารกับกายสังขาร กายนี้ ร่างกายนี้ก็เป็นสังขาร สังขาร เกิด แก่ เจ็บ ตาย การทรมานตนให้ทุกข์เพื่อจะว่าจะเป็นการพ้นทุกข์ การทรมานตนก็เป็นการทรมานตน นั่นนะ กิเลสเวลามันหลอก หลอกอย่างนั้นนะ หลอกให้เราทรมานร่างกาย ทรมานเรา คิดว่าจะเป็นทรมานกิเลส

ถ้าเราเป็นคนที่ยึดแน่น คนที่จะออกจากกิเลส เรามีความมุมานะอยู่ มันจะทำให้เราถึงกับตายไปในชีวิตนี้ก็ได้ เพื่อกิเลสก็ยังจะได้อาศัยบนหัวใจนั้นต่อไป เพราะการตายนี้เป็นสมมุติ การเกิดและการตายนี้เป็นสมมุติเท่านั้น คนเรากลัวที่สุดคือกลัวความตาย พอว่าตายขึ้นมามันขนพองสยองเกล้า มันแหงไปหมดเลย เห็นไหม ว่าความตาย

ฉะนั้น เวลาถ้าธรรมมันหมุนตัวขึ้นมา ความคิดของเราหมุนออกไป เราจะออกจากกิเลส เราอยากออกจากกิเลส หมายถึงว่า เราจะเอาชนะกิเลสด้วยการทรมานตน เห็นไหม ด้วยการทรมานตน ในเมื่อจิตใจที่ยึดแน่นก็มุมานะออกไป ความมุมานะ ความพยายามอดสาหะ พยายามทรมานตนขนาดไหนก็แล้วแต่ ความทรมานตนมากเข้าไป มากเข้าไป นั่นนะอัตตภิสมถานุโยค การทำตนให้ลำบากเปล่า ทำให้ตัวเองทุกข์ยาก ให้ดับขันธไป การตายนี้ก็ตายในวิภวาน ตายอยู่ในใต้อำนาจของกิเลส การตายอย่างนี้การตายแบบไม่มีค่าเลย

การตายต้องทำให้กิเลสตายออกจากชีวิตนี้ถึงจะถูกต้อง ชีวิตคือชีวิต การให้ชีวิตนี้มีอยู่แต่ให้กิเลสตายจากชีวิตนั้น แต่เดิมนั้นมีกิเลสกับชีวิตนี้เท่านั้นสืบต่อกันมา แล้วเวลาอำนาจของอำนาจที่กิเลสเหนือกว่านั้นก็บังคับความคิด บังคับทุกอย่างอยู่ในอำนาจของมันทั้งหมด องค์กร

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกแสวงหาโมกขธรรมนะ ทรมานตนขนาดไหนก็แล้วแต่ จนเชื้อฟังในลัทธิต่างๆ ที่เขาสอนว่าจะเป็นการออกจากกิเลส ไปศึกษามาแล้วมันก็ไม่ใช่ทาง เห็นใหม่ จนมาทรมานขนาดว่าสลบถึง ๓ หน การสลบนั้นก็เหมือนกับตายฟื้น ๓ ครั้ง เพราะว่าสร้างสมอำนาจวาสนามาอยู่ว่าจะได้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชีวิตนี้ถึงจะได้ไม่ขาดไป

นั่นถึงได้ย้อนกลับมาไง ย้อนกลับมาฉันอาหารใหม่ ย้อนกลับ เห็นใหม่ นางสุชาดาถวายอาหารนั้น ๔๕ คำอันนั้นออกไป แล้วถึงฟื้นร่างกายขึ้นมา พอฟื้นร่างกายขึ้นมาถึงได้กำหนดอานาปานสติ ท่ามกลางคืนนั้นกำหนดอานาปานสติในวันวิสาขบูชา กำหนดอานาปานสติขึ้นมา เห็นใหม่ จิตนี้เป็นสัมมาสมาธิ ไม่ใช่ฉาน ไม่ใช่สิ่งที่มีมันจะพุ่งไปสูงไปต่ำได้ การทำสมาธิสมาบัตินี้พุ่งสูงไป อานาปานสตินี้เป็นสัมมาสมาธิ เป็นสมาธิอยู่ อานาปานสติเข้ามา ทำจิตให้สงบเข้ามา นั่นนะ เริ่มพิจารณาจิตสังขาร

กิเลสมันอยู่ที่หัวใจ มันอยู่ที่ชีวิต ถึงว่า ชีวิตกับกิเลสนี้เท่านั้น โลกนี้ กิเลสมันอยู่บนชีวิตนั้น อาศัยชีวิตนั้นสืบต่อ สืบต่อไปมันก็มีภวาสวะ มีที่อาศัย เป็นภพที่มีมันอาศัยอยู่ เป็นบ้านเป็นเรือนของมัน กิเลสอาศัยบนชีวิตของคน บนหัวใจของคนเท่านั้น หัวใจของสัตว์โลกทุกๆ สัตว์โลก

เริ่มอานาปานสติเข้ามาก็เริ่มพิจารณากายจิตสังขาร พิจารณาเรื่องของกิเลส จนขณะพิจารณาไปเริ่มต้นปฐมยาม บุพเพนิวาสานุสติญาณ นั่นนะกิเลสมันยังมีอำนาจเหนือกว่า มันยังผลักไสออกไปดูการเกิดการตาย ถ้าเป็นคนที่ทำๆ ไปก็ต้องตื่นเตนในอำนาจวาสนาของตัวเองว่า บุพเพนิวาสานุสติญาณเห็นการเกิดการตายมาแต่อดีตชาติมาไม่มีที่สิ้นสุด สาวไป สาวไป

นั่นนะมันยืนยันกันกับกิเลสกับชีวิตนี้ไง มันไม่มีที่สิ้นสุด มันเกิดตาย เกิดตายมาตลอด ในปฐมยามนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยายามภาวนาอยู่ เวลาจิตมันย้อนกลับมาในอานาปานสติที่จิตสงบเข้าไปแล้วดูในจิตสังขาร เห็นใหม่ บุพเพนิวาสานุสติญาณคือดวงจิตขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนหลังกลับไปตั้งแต่ ๑๐ ชาตินั้น ย้อนกลับไปจนไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีที่สิ้นสุดคือว่ามันไปเรื่อยๆ ตลอดไป ไม่มีต้นไม่มีปลาย

กลับมาแล้วมันไม่ใช่ทาง ไม่ใช่ทางมันหมายถึงว่ามันออกไปนอกจิตสังขาร เป็นการเกิดการตายเป็นอดีต เป็นอดีตที่สะสมมา บุพเพนิวาสานุสติญาณ ย้อนกลับไปไม่มีที่สิ้นสุด นั่นนะกลับมาพักจิต ย้อนกลับมาจิตปกติ อานาปานสติอย่างเก่า แล้วถึงดูออกไป นี้อินาคต การเกิดและ

การตาย จตุปบาทญาณ เห็นไหม สัตว์ตายแล้วไปเกิดที่ไหน สัตว์ตายแล้วไปเกิดที่ไหน ถ้ายังมีกิเลสอยู่มันก็พาเกิดพาทายอย่างนั้น เกิดตาย ตายแล้วไปเกิดที่ไหน นี่พระพุทธเจ้าตามดูตามเห็นจิตทุกดวงต้องเกิด นี่มันจะเกิดตายไปข้างหน้าเรื่อย ข้างหน้าเรื่อย ถ้ายังเป็นกิเลสอยู่บนชีวิตนั้น

ย้อนกลับมาอาสวัภยญาณ อาสวัภยญาณชำระกิเลสออกจากหัวใจทั้งหมด นั่นนะ กิเลสนี้สามารถชำระได้ พอกิเลสนี้หลุดออกไปจากชีวิตนั้น ชีวิตนั้นบริสุทธิ์ ชีวิตนั้นเป็นชีวิตกับธรรม ไม่ใช่เป็นชีวิตกับกิเลส

โลกนี้มีชีวิตกับกิเลสจะผลักไส ขับเคลื่อนไปตลอด แต่พองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ขึ้นมา เป็นสยัมภู ตรัสรู้ด้วยตนเอง ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ไม่มีใครสอน เพราะวิชาการอันนี้ไม่มี โลกนี้ ปัจจุบันนี้ไม่มี สมัยที่พระพุทธเจ้าเกิดก็ไม่มี ไม่มีใครรู้ได้ นั่นนะธรรมอันนี้ถึงเกิดขึ้น

นั่นจากที่ว่า กิเลสกับชีวิต เลยกลายเป็นชีวิตกับธรรม

พอชีวิตกับธรรม เสวยวิมุตติสุข ธรรมล้วนๆ ในใจดวงนั้นใจ ใจดวงนั้นเป็นใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ขึ้นมา เสวยวิมุตติสุขอยู่ แล้วมันละเอียดอ่อนจนที่ว่าสร้างสมบารมีมาเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อจะรู้สัตว์คนสัตว์ เห็นไหม มันยังท้อใจไปว่าจะทำอะไรหนอจะไปสอนใครได้ มันละเอียดอ่อนขนาดที่ว่าต้องให้พรหมลงมามนต์นั่นนะ

สิ่งนี้มันยืนยันกับความละเอียดอ่อน ความลึกซึ้ง ความกว้างขวางของธรรมที่จะแก้กิเลสออกจากใจ ใจ สิ่งนั้นมันมีอยู่ มันถึงจะมหัศจรรย์ มันจะเป็นความลึกกลับขนาดไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว เราถึงได้เกิดท่ามกลางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ถึงเป็นพระรัตนตรัยของในศาสนาพุทธเรา ขณะนั้นมีแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นพระพุทธเจ้ากับพระธรรมเท่านั้น เริ่มต้นมีศาสนา ๒ ก่อน ที่พระรัตนตรัยมีศาสนา ๒ คือพระพุทธ พระธรรมก่อน จนกว่าออกไปเสวยวิมุตติสุขจนพอใจแล้ว พอใจใจ เสวยวิมุตติสุขแล้วจนพรหมออกมามนต์ว่าให้ออกสอน ถึงกำหนดคู่ คูถึงอาหารคาบส นั่นนะตายไปแล้ว เห็นไหม พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนคนตาย เพิ่งตายไปแล้วเมื่อวานนี้ อีกคนหนึ่งตายไปแล้วเมื่อ ๗ วันที่แล้ว

ไม่มีจิตควรแก่การงาน ต้องทำความสงบ คือว่ามีพื้นฐานของใจก่อน เป็นกิเลสกับชีวิตก็จริงอยู่ กิเลสอยู่ในใจดวงนั้น แต่มันต้องทำความสงบมาให้กิเลสมันอ่อนตัวลง เห็นไหม นั่นนะ ถึงว่าจะสอนใคร

ที่แรกจะว่าดูไปก็ไม่รู้ว่าสอนใครเพราะว่าไม่มีใครน่าจะรู้ได้เลย แต่พอย้อนกลับมาดูว่า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เป็นมนุษย์ ท่านรู้มาได้อย่างไร? ท่านสะสมบารมีมา ผู้จะรู้ตามนี้มี เพราะท่านเป็นศาสดา เป็นผู้สอน ผู้ชี้ นำ ถึงว่า ไปสอนปัญจวัคคีย์ เห็นไหม ในเมื่อผู้ที่ตายไปแล้วนั้นก็ไม่มีโอกาสจะไปสอนปัญจวัคคีย์ จนพระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรมเข้ามาตาม ถึงเกิดพระสงฆ์ขึ้นมาองค์แรกของโลก

พระสงฆ์ในพระรัตนตรัยของเราหมายถึงพระอริยสงฆ์ พระอริยสงฆ์มีพื้นฐานของใจ ใจนั้นเป็นธรรมจริง ถึงเป็นที่ฟังของเราได้ ถึงเป็นพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระสงฆ์หมายถึงพระสงฆ์ที่ทรงธรรม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ถึงอยู่ที่ใจ ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์รวมอยู่ที่นั่น

สงฆ์หมายถึงสังฆะ สังฆะที่ว่าหมู่สงฆ์นั้น เพราะพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ใจของสาวกก็เหมือนกัน ตรัสรู้ธรรมก็รู้ถึงพุทธะ ผู้รู้ เห็นไหม หัวใจนั้นผู้รู้ ความรู้นั้นกระจ่างแจ้งขึ้น กระจ่างแจ้งในธรรม แล้วตัวเองล่ะ? ตัวเองเป็นสังฆะเป็นผู้ฟังอยู่ นี่พระรัตนตรัยอยู่ที่นั่น อยู่ที่ใจนั้น ใจนั้นถึงว่าเป็นใจ เป็นชีวิตกับธรรม เห็นไหม จากชีวิตกับกิเลส เป็นชีวิตกับธรรม

นี่เราก็เหมือนกัน เราชีวิตนี้มีแต่กิเลสในหัวใจทั้งหมด เวลาปัญญามันออกไปอย่างนั้นนะ ปัญญามันหมุนออกไป หมุนออกไป เพื่อจะให้เราออกจากกิเลส เราออกจากกิเลสเพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกสอนไว้ว่ากิเลสเท่านั้นเป็นโทษกับเรา กิเลสเท่านั้นนะให้ความเร่าร้อน ให้ความลุ่มหลง ให้ความคาดหมายไปสิ่งที่ผิด ย้อนกลับไป กิเลสเท่านั้นพาให้เราเกิด เราเกิด อวิชชาอุปจฺญา สงฺขารา ความหลงพาให้เกิดมา เกิดมาแล้วก็ยังหลงตัวเองอยู่ตลอดเวลา หลงตัวเองจนมาประพฤติปฏิบัติก็ยังเข้าใจผิดว่าต้องทรมานตน

การทรมานตน พยายามทรมานตนให้พ้นจากกิเลส แต่มันต้องย้อนกลับมา ทรมานตนนั้นมันเป็นส่วนอุบายวิธีการหนึ่งเท่านั้น อุบายวิธีการเพื่อจะเข้ามาให้เห็นใจ ใจให้ใจนี้ยุบยอบตัวลง ในเมื่อถ้าธาตุขันธ์มันมีแรงขึ้นไปมันก็ทับถมใจ มันทับถมใจหมายถึงว่า มันแยกใจออกจากกายไม่ได้เลย

เรานั่งเพื่อทำความสงบ เห็นไหม เรานั่งนี้ กายนี้วิเวก เพื่อต้องการให้จิตนี้วิเวก เพราะชีวิตกับกิเลสมันอยู่ที่ใจเท่านั้น แต่ต้องอาศัยกายนี้เพราะเราเป็นมนุษย์ มนุษย์นี้มีกายกับใจ มนุษย์นี้เป็นสัตว์ที่ประเสริฐมาก มีสิ่งที่แสวงหาทางออกได้

แสวงหาทางออก เพราะชีวิตมนุษย์นี้เป็นชีวิตอิสระไง สร้างความดีก็เป็นความดีขึ้นมา ทำความชั่วก็เป็นความชั่วขึ้นมาถ้าทำ ถ้าไม่ทำ เห็นไหม คิดชั่วก็เป็นมโนกรรมขึ้นมา คิดดีก็เป็นกรรมดีขึ้นมา นั่นนะ มันเป็นกายกับใจไง สุขกายและสุขใจ ทุกข์กายและทุกข์ใจ เห็นไหม ฉะนั้น ถึงว่ามันติดลงที่กายและที่ใจ ใจนี้มันหลงตัวมันเอง มันถึงออกมาติดที่กาย ฉะนั้น พอมันหลงติดที่กาย กระแสที่มันย้อนกลับเข้ามามันก็เป็นการอาลัยอาวรณ์ เป็นการห้วงหาอาลัยทั้งนั้น เป็นสาวแล้วมันเป็นอันเดียวกันไง กายกับใจถึงเป็นอันเดียวกัน

แต่สัจจะความจริงแล้วมันไม่ใช่อันเดียวกัน มันอาศัยอยู่ตามชีวิตตั้งแต่เกิดขึ้นแล้วก็สลดตายไปเท่านั้น ถึงสิ่งที่มันอาศัยกัน ความอาศัยกันนั้นมันอาศัยเพราะเป็นภพของมนุษย์ เห็นไหม เวียนตายเวียนเกิด ชีวิตนี้มันเกิดขึ้นมา มันถึงว่า เกิดเป็นมนุษย์ถึงมีร่างกาย เกิดเป็นเทวดาเขาก็มีเฉพาะกายทิพย์ของเขา เกิดเป็นสัตว์เขาก็มีกายของสัตว์ เกิดเป็นอะไรก็เป็นอสุรกายมันก็เป็นไป ความเกิดความตายของชีวิตนี้มันแล้วแต่บุญกรรมพาเกิด

แต่เราเกิดมา เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา นี่มันมีวาสนา มีบุญบารมี ๒ ชั้น ๓ ชั้น แต่กิเลสที่อยู่ในหัวใจมันรบเราไง มันไม่ให้เรามองดู ไม่ให้เราเข้าใจในสิ่งที่จะต่อต้านมัน กิเลสมันเหนือเรา พอสิ่งที่กิเลสมันเหนือเรา กิเลสมันเหนือเรา มันถึงควบคุมความคิดไว้ทั้งหมดเลย ถึงต้องทำความสงบเข้ามา ก่อนที่เราจะไม่มีบุญบารมีเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ว่าเห็นยมทูตมาแสดงตัว แต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็สลดสังเวชจะหาทางออก แล้วออกจริงๆ ออกจริงๆ ออกแสวงหาโมกขธรรมจนได้ผลจริงๆ เห็นไหม นี่คนจริงแต่เริ่มต้น จริงท่ามกลาง จริงที่สุด

อย่างผู้ที่ปฏิบัติ อย่างสาวกของผู้ที่เดินตาม อย่างเรานี่ จริงอยู่ เชื่อ เชื่อด้วยความเชื่อ เชื่อด้วยศรัทธาภายนอกใจ เชื่อแต่ไม่เป็นศรัทธา เห็นไหม ถ้าปฏิบัติเข้าไปจนเป็นอจลศรัทธา อจลศรัทธาจะเกิดขึ้นต่อเมื่อเราไปสัมผัสธรรมตามความเป็นจริง สัมผัสธรรมตามความเป็นจริงนะ จิตนี้เข้าไปสัมผัส ต้องสัมผัสก่อน พอความเชื่ออันนั้นถึงเป็นความเชื่อที่อจลศรัทธา ถึงได้คมกล้า มันจะได้มีความมุมานะไง ถึงต้องทำความสงบเข้ามา ทำความสงบเข้ามา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนก่อนเลย สอนเรื่องความว่ากรรมฐาน ๔๐ ห้อง เห็นไหม สอนให้ทำความสงบเข้ามา พุทโธ พุทโธ พุทโธ ชัมโม สังโฆเข้ามา ให้จิตนั้นสงบเข้ามา ก่อน ให้กิเลสที่มันยุบยอบตัวลง ให้กิเลสที่มันเปิดทางให้ ให้โอกาสเราได้ดำเนินออกไป นี่กิเลส พอเริ่มให้กิเลสมันยุบยอบตัวลง ยุบยอบตัวลงให้เราเข้าไปสัมผัสสิ่งที่ว่า จิตนี้ประสบความสำเร็จเป็นอันเดียวกัน จิตนี้สัมผัสธรรม ธรรมคือความสงบ ความสงบนั้นเป็นสัมมาสมาธิจะให้ความสุขกับใจ นั่นนะมันถึงเชื่อมั่นว่าเราก็มีอำนาจวาสนาบารมี

แต่ถ้าจิตนั้นไม่เคยสงบเลย มันไม่เชื่อมั่น พอกความไม่เชื่อมั่น ความลุ่มๆ คลำๆ ความลุ่มๆ คลำๆ ทำลุ่มๆ คลำๆ เข้าไปมันก็ได้แต่ธรรมะลุ่มๆ คลำๆ นั่นถึงว่าเป็นศรัทธาความเชื่อข้างนอก มันยังลุ่มๆ ลุกๆ ลุกๆ อยู่ อจลศรัทธาเข้าไปเรื่อยๆ อจลศรัทธา อจลศรัทธาหมายถึงว่า ความมุ่งมั่น ความหิบบ้างจนได้จริง ความจับจวบได้จริงเพราะว่า คำพูดคือการบอกเล่า ความบอกเล่า เราศึกษามากก็เป็นความบอกเล่า แต่ความเข้าไปจริงจังของเรา เข้าไปสัมผัสจริงของเรา เห็นไหม อันนั้นไม่ใช่บอกเล่า เราเข้าไปประสบการณ์ ความที่เราเข้าไปประสบการณ์ ประสบที่ไหน

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์อยู่ที่ใจ ผู้รู้คือพุทธะ หัวใจนี่เป็นผู้รู้ หัวใจนี่เวลาเจ็บปวด แสบร้อนนี่เจ็บปวดแสบร้อนมาก เวลาทุกข์ร้อนนี่ทุกข์ร้อนมาก หัวใจนี่เป็นคนที่ทุกข์ร้อนมาก ร่างกายนี่ขนาดว่าหิวกระหายนี่เราให้ดื่มให้กินมันก็หายได้ เห็นไหม เวลาทุกข์ร้อนนี่ ใจนี่เป็นทุกข์ร้อนมาก ความทุกข์ร้อนนั้นมันทุกข์ร้อนขนาดนั้น มันก็ให้กิเลสมันถึงว่ากิเลสมันได้เชื่อของมัน ความได้เชื่อของมัน มันผลักใสเข้าไป เชื่อมันถึงจดเมฆได้ ถ้าเรามีเชื่อเข้าไป ถึงต้องพยายามเอาเชื่อนั้นออก เอาเชื่อนั้นออกคือว่า กิเลสมันพาให้คิดใช้ใหม่ นั่นคือเชื่อของมัน นั่นมันส่งเสริมแต่พลังงานของมัน

พลังงานของธรรม เพราะเราเกิดในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าสอนให้คิดถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พึ่งเป็นศาสดาองค์เอกใจ พุทโธ พุทโธ พุทโธ เราพยายามบริกรรมคำว่าพุทโธเข้าไป พุทโธเข้าไป นั่นนะ นั่นคืออาหารของใจ อาหารของใจที่เริ่มกำหนด ทำใจให้สงบเข้ามา ให้อาหารของใจ ให้ใจนั้นได้ดื่มกินอาหารอันนั้น อาหารของใจนี้มันก็เริ่มให้จากที่ว่าชีวิตกับกิเลสส่วนๆ เลย มันก็จะเริ่มมีชีวิตกับธรรมเข้าไปสัมผัส เข้าไปแยกแยะได้

ธรรมนั้นเริ่มเข้าสู่สัมผัสกับชีวิตขึ้นมาเรื่อยๆ พอสัมผัสเข้าไปมันก็ความรุ่มเย็นเข้ามา ความรุ่มเย็นเข้ามา ความรุ่มเย็นเข้ามา มันรุ่มเย็นเข้ามา มันก็ตั้งมั่น นี่ไง จิตตั้งมั่น จิตของผู้ที่ตั้ง

มันแล้ว เห็นไหม ตั่งมันเพราะอะไร เพราะได้อาหารนั้นอิ่ม กินอาหารจนอิ่มของตัวเองมันเอง คือตั่งมัน คือว่ายื่นได้เป็นอิสระของตัวเองได้

จากเดิมชีวิตนี้เหมือนกับน้ำ เหมือนกับสิ่งที่เป็นของเหลว มันแสดงตัวเองไม่ได้ มันต้องอาศัยอย่างอื่นแสดงตัว มันถึงต้องเสวยอารมณ์ไฉ่ เสวยอารมณ์อารมณ์ อารมณ์นั้นก็พร้อมกับอารมณ์กิเลส เห็นไหม ความคิดจะเกิดขึ้น เราอยู่เฉยๆ บางทีเรายังรำคาญเลย คนที่ไม่เคยภาวนาอยู่เฉยๆ นะ มันรำคาญอยู่ มันไม่รู้จะทำอย่างไร มันเบื่อหน่ายกับชีวิต ความเบื่อหน่ายในชีวิตนี้ เพราะมันเหมือนกับมันไร้ค่า มันไม่มีอะไรทำ จนเขาทำลายตัวเองก็มี ในทางตะวันตกทำอย่างนั้นมากเลย เพราะชีวิตเขา เขาสุขในชีวิตของเขา การแสวงหาเขามีรัฐสวัสดิการของเขา พอถึงจุดหนึ่งเขาก็เบื่อหน่ายในชีวิต นั้นนะมันไม่เห็นคุณค่าของใจใจ ใจเท่านั้นสัมผัสกับธรรม ใจเท่านั้น

ถ้าเราเริ่มพุทโธ พุทโธ พุทโธเข้ามา ใจสัมผัสพุทโธเข้ามา พุทโธเข้ามา พุทโธ คำว่าพุทโธนี่ประเสริฐเหลือเถิดมาก พุทโธ พุทโธ พุทโธ พุทโธนี่มันเป็นชื่อขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหนึ่ง เป็นคำบริกรรมให้ใจแบบว่าสืบทอดเป็นอารมณ์เดียวหนึ่ง เป็นอารมณ์เดียวไฉ่ อารมณ์พุทโธหายใจเข้า แล้วโธพร้อมหายใจออก นี่เป็นหนึ่งเดียว เป็นอารมณ์เดียว พอจิตเป็นอารมณ์เดียว จิตมันตั่งมันได้ พอจิตตั่งมันได้ ความมหัศจรรย์จะเกิดขึ้น

สิ่งที่ว่าเบื่อหน่ายในชีวิต สิ่งที่ว่าไม่เห็นคุณค่าในชีวิต ชีวิตนี้ก็เลยมันปิดบังไว้ มันจะมองสิ่งข้างนอกว่าเป็นของประเสริฐ มองคนอื่นว่าเป็นคนดี แต่มองตัวเอง กดตัวเองไว้ไฉ่ กดตัวเองไว้ว่าตัวเองนี่เป็นคนต่ำต้อย ตัวเองเป็นคนไม่มีวาสนา สมบัติอยู่ที่เรานี้มันไม่เคยพอ ทั่วๆ ที่มันแสวงหามาใช้เท่าไรมันใช้ก็ไม่หมดนะ แต่มันไม่เคยพอ เห็นไหม มันจะแสวงหาอีก มันบังคับให้เราทุกข์ยากตลอดเวลา

อารมณ์ก็เหมือนกัน ถ้ามันไม่ได้เสวยอารมณ์พุทโธๆ เข้าไปจนจิตสงบ มันก็คิด มันก็ไม่เห็นคุณค่าของตัวเอง เห็นไหม มันไม่เห็นคุณค่าของหัวใจ หัวใจมันคิดแล้วมันเบื่อหน่ายในตัวมันเอง มันไม่มีค่าเลย มันปล่อยจนไร้ค่า แล้วมันก็เหยียบย่ำในหัวใจดวงนั้น เห็นไหม น้อยเนื้อต่ำใจ คิดแต่เรื่องของคนอื่น

เวลากราบไหว้ เชื่อว่าพระพุทโธ พระธรรม พระสงฆ์มีจริง ก็ว่าธรรมนี่ก็เป็นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราไม่มีอำนาจวาสนา พระอรหันต์ในครั้งพุทโธกาลท่านมีอำนาจวาสนาก็เป็นวาสนาของท่าน ท่านทำได้ เราทำไม่ได้

“เราทำไม่ได้ เราทำไม่ได้” ถ้าความคิดอย่างนี้เกิดขึ้น นี่กิเลสในท่ามกลางประพตปฏิบัติ เราเข้าใจว่าเราประพตปฏิบัติธรรมอยู่ กิเลสกับชีวิตนั้นมันมีอำนาจเหนือกว่า มันก็ยังสอย มันก็ยังพยายามหาช่องทางที่ทำให้เราอ่อนล้าไป ทำให้เราพยายามเลิกให้ลึ้มละลายในการประพตปฏิบัติ นั้น ลึ้มละลายนะ

คนเราไม่เคยมีความสุขขึ้นมาเลย เกิดมาก็มีแต่ความทุกข์ ประพตปฏิบัติ นั้นทุกข์ยิ่งกว่าอีกเพราะอะไร เพราะว่ามันจะออกจากทุกข์มันต้องอาศัยความทุกข์ อาศัยความทุกข์หมายถึงว่าเวลาเราพยายามตัดคนี่มันลำบากมาก เพราะกิเลสมันต้องการความสะดวกสบายของมันหนึ่ง เราพยายามลดทอนอำนาจของกิเลสไม่ให้มันสะดวกสบายของมันอยู่แล้ว นี่ก็หนึ่งแล้วนะ แลเมใจยังเข้ามาใช้ความคิดอย่างนี้ กิเลสที่มันพยายามใช้เล่ห์เหลี่ยมของมัน ใช้เล่ห์เหลี่ยมวิธีการของมัน พยายามจะให้เราน้อยเนื้อต่ำใจ นั่นนะกิเลสในขณะประพตปฏิบัติ

ถ้ากิเลสประพตปฏิบัติอยู่นี้ เราทุกข์อยู่แล้วด้วยวิธีการของเรา เราทุกข์อยู่โดยสัจจะความจริงที่ว่าเราตัดคนี่มันเรื่องของความทุกข์ แล้วยังมีกิเลสอีกชั้นหนึ่งที่มาเหย้าให้เราลึ้มลูกคลุกคลาน นั่นนะ มันแสดงตัวอำนาจของมันเหนือเรา ถึงว่าสิ่งที่มีอำนาจมันเป็นอำนาจของมัน มันทำอยู่ทั้งๆ ที่ว่าเราประพตปฏิบัติอยู่ เราพยายามจะให้ใจนี้สงบขึ้นมา เพื่อให้มีช่องทางออกไป

ให้มีช่องทางออกเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ว่าเห็นการเกิด การเจ็บ การแก่ การตาย ก็ยังมีทางให้พยายามแสวงหาทางออก อันนี้เราไม่เห็นขนาดนั้น เราไม่เห็นการเกิด การเจ็บ การแก่ การตาย แลแล้วเราสลดสังเวชใจ เราก็พยายามทำใจให้เข้าไปเลย เพราะมีผู้ที่ดำเนินไปแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอกที่เป็นพยาน เห็นไหม ปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ไว้ชอบ พระอรยสาวกที่เดินไปก็ชอบ

ฉะนั้น สิ่งนั้นไม่เกิดขึ้นก็ช่างมัน ไม่เกิดขึ้นว่าเราจะเห็นตามนั้น แต่เราพยายามทำใจของเราให้สงบเข้ามา สงบเข้ามาให้สัมผัสกับความจริงให้เป็นอจลศรัทธาขึ้นมา อจลศรัทธาขึ้นมา มันก็มีเครื่องดำเนินออกไป พอมีเครื่องดำเนินออกไปนี้ เครื่องดำเนิน ฟังสิว่าเครื่องดำเนินออกเฉยๆ สิ่งที่เครื่องดำเนินออกมันเป็นสัมมาสมาธิ สัมมาสมาธิ งานนั้นก็เกิดขึ้น งานนั้นก็เกิดขึ้นไป

งานคืออะไร? งานคือการว่า กายกับจิตนี้เป็นที่อยู่อาศัยที่มันข้องเกี่ยวกัน กายกับจิตนี้อยู่ที่อาศัยกัน แต่จิตนี้ไปหลงไหลเขา จิตนี้เป็นกิเลสคลุมอยู่ เห็นไหม ชีวะนั้นก็มีกิเลสปกคลุมอยู่

ชีวิตนี้มีอารมณ์ มีความยึดมั่นถือมั่น ความยึดมั่นถือมั่นของใจดวงนั้น ความยึดมั่นถือมั่น ยึดมั่นในอารมณ์อยู่แล้วมันถึงเป็นความสงบมาได้ ถ้ามันปล่อยอารมณ์นั้นนะ อารมณ์ที่มันเที่ยวหลงไหลในตัวมันเอง มันหลงตัวมันเอง หลงคิด หลงเพื่อฝัน เพื่อพกทุกอย่าง มันก็เลยกำไว้เต็มมือ

พอสิ่งที่มันกำไว้เต็มมือมันก็ไม่ปล่อย พอมันไม่ปล่อย พุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ ก็เข้าไปในใจนั้นไม่ได้ ถ้าพุทฺโธ พุทฺโธเข้าไปมันจะปล่อยสิ่งนี้ สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นอยู่ ใจมันกำอารมณ์อยู่ ใจมันกำสิ่งที่ตัวตนของมันอยู่ มันถึงปล่อยของมันไม่ได้ นี่ก็คือกิเลสใจ กิเลสกับใจมันเลยเป็นเนื้อเดียวกัน

กำหนดพุทฺโธ พุทฺโธ พุทฺโธ เข้าไปจนกว่ามันจะคลายอันนี้ออก ความคลายออกนี่คลายกิเลสออกไป จิตนี้ถึงเป็นอิสระเสรีขึ้นมา อิสระเสรีขึ้นมาในการที่ว่ากิเลสมันปล่อยวางชั่วคราวนะ เพราะว่ากิเลสมันไม่ขาดออกไป...

...มันปล่อยอันนี้ออกมาเป็นอิสระ อิสระเพราะกิเลสปล่อยให้ชีวิตนี้เป็นกลาง เห็นไหม เป็นกลางคือว่ามัชฌิมาปฏิปทา ไม่ใช่อดีตอนาคต พอไม่ใช่อดีตอนาคต มันพ้นออกจากแรงดึงดูดของกิเลส ถ้าแรงดึงดูดของกิเลสคือเรา เราคิด เรายึด เรามั่น เราหมาย ความคิดนี้ที่ออกมาจากชีวิตนั้น ออกมาจากธาตุรู้ใจ

ชีวิตนี้คือไออุ่น ไออุ่นนี้ พลังงานตัวนี้มันมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติของมัน พลังงานนี้สืบทอดชีวิต ถึงจะมีอยู่ ถ้าพลังงานนี้ขาดช่วงไม่สืบทอดเราก็ตาย การเกิดการตายจุดสำคัญมันอยู่ตรงนี้ ใจ อยู่ตรงชีวิตกับกิเลสนี้แหละ กิเลสที่มันยังผลักไสอยู่ แต่เวลาธรรมมันเกิดขึ้นมันเป็นฝ่ายมรรค กิเลสเหมือนกัน สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่งของกิเลส เห็นไหม นี่กิเลสหมุนไป มันก็เป็นสังขาร เป็นปรุง เป็นแต่ง เป็นเรื่องของความทุกข์ทั้งหมดเลย แต่เวลาพุทฺโธ พุทฺโธเข้ามา พุทฺโธเข้ามา จนมันสงบขึ้นมา มันก็ต้องอาศัยสิ่งนี้เหมือนกัน นี่มันถึงเป็นมรรคใจ

มรรคคือธรรมในชีวิตนั้น ในชีวิตนั้นมีกิเลส ชีวิตกับกิเลส กับชีวิตกับธรรม ธรรมที่เกิดขึ้นที่เราสร้างสมขึ้นมา เราสร้างสมขึ้นมามันจะหมุนออกไป หมุนออกไป เป็นปัญญาขึ้นมา มันคิดออกมา เวลาคิดขึ้นมามันถึงเป็นอดีตอนาคตอยู่ อดีตอนาคตอยู่เพราะความคิดนั้นคิดออกไป

นี่ความคิดออกไป กิเลสปล่อยชั่วคราว ความคิดนั้นถึงหมูนออกมาเป็นมรรค แต่ในเมื่อไม่เกิดวิปัสสนาญาณจนเป็นอัสวัคขญาณตัดออกไป ความคิดนี้มันยังหมูนออกไป ถ้าตัดออกไปปั๊บ มันก็จะเป็นปัจจุบันธรรม แต่มันยังไม่ตัดออกไป มันเป็นเรื่องของธรรมหมูนออกไป อยู่เห็นใหม่ นี่กิเลสกับกรรมทำงานประหัดประหารกัน

แต่เดิมนั้นกิเลสเหนือชีวิตทั้งหมด ควบคุมชีวิตนี้ไว้ทั้งหมดแล้ว แล้วควบคุมไว้บัญชาการทำงานทั้งหมด แต่ในเมื่อธรรมเกิดขึ้น เกิดขึ้นกับชีวิตนั้นเหมือนกัน เกิดขึ้นมาเพราะเราสะสมขึ้นมา เราเชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีวาสนาบารมี เราพยายามสร้างสมพลังงานของเราขึ้นมา พลังงานที่เป็นธรรมขึ้นมา ต่อสู้กับกิเลสของเรา นี่ไง มันถึงว่า ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ธรรมนั้นจะเข้าประสิทธิ์ประสาทอยู่ในใจดวงนั้น ธรรมนั้นเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทให้

เราคาดหมายเอาไม่ได้ เราคาดเราหมายว่าเราทำแล้วมันจะเป็นธรรม เห็นใหม่ เราคาดเราหมาย นี่ไม่ต้องคาดไม่ต้องหมายมันก็เป็นอดีตอนาคตโดยปัจจุบัน โดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว มันไม่เป็นปัจจุบันเพราะว่าเริ่มคิดขึ้นมามันต้องมีพลังงานส่งก่อนไง เหมือนผลไม้ที่มันออกมา มันต้องออกจากเป็นเมล็ดก่อนก่อน แล้วถึงว่าเริ่มสุก เริ่มแก่ขึ้น แก่ขึ้น จนสุกจนงอม เห็นใหม่

พลังงานของธรรมก็เหมือนกัน เริ่มเกิดขึ้น เกิดขึ้นนี้มันยังอ่อน ยังอ่อนแออยู่ แต่มันอ่อนแออยู่มันก็ต้องเริ่มเราพยายามสร้างสมขึ้นมา เราสร้างสมขึ้นมาให้เป็นมรรคะ มรรคเริ่มดำเนินการเดินตัวออกไป พอมันแก่ปัญญาอันนี้เกิดขึ้นนะ กิเลสมันเริ่มอ่อนตัวลงนี่มันก็มหัศจรรย์แล้ว ความมหัศจรรย์คือใจมันเริ่มปล่อยออกมาเรื่อยๆ ฟังสิ ว่าจิตนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตนี้เป็นหนึ่ง จิตนี้ตั้งมั่น เห็นใหม่

จากเดิมกิเลสกับชีวิตมันปกคลุมไว้หมดเลย จนจิตนี้ตั้งมั่น กิเลสมันหายไปชั่วคราว จิตนี้มีความสงบมาก มีความสุขมาก แล้วพอปัญญามันหมูนขึ้นมา ธรรมมันเกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะว่าเราเห็นโทษของความยึดมั่นถือมั่น เราเห็นเรื่องของอารมณ์ที่จิตมันฟุ้งซ่านขึ้นไป มันคิดผิคิดถูกให้เราเห็นอยู่นะ ทั้งๆ ที่เราเดินปัญญาอยู่นี่ มันคิดออกไปวงรอบหนึ่ง ทำไมมันถึงว่าไม่เป็นไปตามที่เราคาดเราหมายในเมื่อเราศึกษาธรรมมาละ

มันไม่เป็นไปตามที่เราคาดเราหมาย เราคาดเราหมายคือว่าเราต้องการผลไง แต่มันไม่เป็นผลขึ้นมาเพราะว่าพลังงานมันไม่พอ พลังงานความเข้มแข็งของมันไม่พอ อย่างที่ว่ามันยัง

อ่อนตัวอยู่ แต่มันอ่อนตัวอยู่ พลังงานเกิดขึ้น กิเลสมันก็ต้องอาย กิเลสมันต้องยุบยอบถอยออกไป นั่นนะ เวลาวิปัสสนาเกิดขึ้นวงรอบหนึ่งใจ

เวลาจิตมันหมุนออกไปวงรอบหนึ่งเป็นปัญญาญาณนะ ปัญญาอันนี้เป็นปัญญาญาณเลย เพราะอะไร เพราะมันมีสมาธิ มันมีสติ มันมีวิริยะ มันมีความอดุทธสาเห มันหมุนออกไป นี่มรรค อริยสังขังเกิดขึ้นใจ

นี่ธรรม กิริยาของธรรมคือมรรคญาณมันหมุนไป พอมันหมุนออกไปนี่มันหมุนออกไป หมุนออกไป พอหมุนออกไปกิเลสมันต้องอ่อนหลบออกไป มันถึงมีความว่างที่ว่ามีความสุข เวียงว่างมากกว่า นี่ความมหัศจรรย์ของมันจะเกิดขึ้น

จากเดิมกิเลสมันมีอำนาจเหนือ กิเลสนี้หมายถึงว่าอำนาจของกิเลสที่มันเหนือเรา มันบังคับบัญชาให้ความคิดเราเป็นอยู่ในอำนาจของมันทั้งหมด แล้วมันก็คิดเป็นปัจจัยการของมัน จะคิดอะไรก็แล้วแต่ มันสืบต่อของมัน เพราะอะไร เพราะเป็นความเคยใจ

จิตนี้เกิดตาย เกิดตายมาไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีต้นไม่มีปลาย นี่ความสะสม ความตกผลึกของใจที่มันเกิดสูงเกิดต่ำ เกิดเป็นเทวดา เกิดเป็นเทวบุตร เกิดในนรก เกิดในอะไร มันมีสะสมมาในใจนั้น เวลาหมุนออกไป ปัญญาที่มันสะสมมา สิ่งที่อยู่ลึกๆ เห็นใหม่ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาจิตสงบเข้าไป บุพเพนิวาสานุสติญาณสาวเข้าไปในอดีตชาติได้ล่ะ

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อปัญญามันเกิดขึ้น ปัญญาของใจเกิดขึ้น นี่มันหมุนได้ มันมีพลังงานตัวนั้นเสริมออกมา นี่อำนาจวาสนาของที่ว่าอำนาจวาสนาของใจแต่ละดวง แต่ละดวง ถึงว่าคุณค่าไม่เหมือนกัน วิปัสสนาญาณเกิดขึ้นถึงต้องเป็นปัจจุบันของแต่ละดวงใจ ถึงต้องบอกว่าผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่มีสูตรสำเร็จ ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวระหว่างว่าต้องเป็นขนาดไหนถึงจะเป็นผล มันต้องเป็นปัจจุบันธรรม เห็นใหม่ นี่มรรคอริยสังขังมันถึงจะหมุนตัวออกไป ผู้ใดส่งเสริมธรรมจักรอันนี้ออกมาได้ ผู้ใดส่งเสริมที่ว่ามรรคเริ่มเข้มแข็งขึ้นไป เริ่มเข้มแข็งขึ้นไป นี่มันอยู่ในชีวิตนั่นล่ะ เพราะชีวิตนี้มันเกิดดับ เกิดดับ ชีวิตนี้มันพลิกได้ไง

เดิมมันเป็นกิเลสล้วนๆ ไม่ได้พลิกในแง่ของธรรมเลย เพราะมันพลิกไม่ได้ มันไม่มีสติ ไม่มีสัมมาสมาธิเข้าไปแยกแยะขึ้นมาได้ มันเหมือนภูเขาทิ้งลูกไฟ ความอำนาจบาตรใหญ่ สิ่งที่มีอำนาจเหนือที่สุดคืออำนาจของกิเลสที่มันอยู่บนหัวใจของมนุษย์ เห็นใหม่ ความศึกษา ความเล่า

เรียนมา ปัญญาญาณขนาดไหนที่ว่าคนมีปัญญาขนาดไหนก็อยู่ใต้อำนาจของความยึดมั่นถือมั่น บุคคลคนนั้น อยู่ในดวงใจดวงนั้น ดวงใจไหนก็แล้วที่มันมีประสบการณ์ชีวิต หรือประสบการณ์ ในบุพเพนิวาสานุสติญาณขนาดไหนก็แล้วแต่ อำนาจของกิเลสนั้นก็ครอบงำไว้หมดเลย นี่ ความคิดออกไปมันถึงเป็นกิเลสทั้งหมด

มันไม่มีโอกาส ไม่มีโอกาสให้ธรรมได้แสดงตัว แค่วาบเป็นฟ้าแลบขึ้นมา แวบขึ้นมา เฉยๆ แต่เวลาธรรมเข้าจริงๆ มันก็ยังแสงหน้าแสงหลัง มันพยายามทำให้เราล้มลุกคลุกคลานไป จนเราสร้างสมขึ้นมา สร้างสม เห็นใหม่ คำว่าสร้างสมมันต้องมีความจริงจัง มีความวิริยะ มี อุตสาหะ พังสี ความว่าวิริยอุตสาหะมันเป็นมรรคทั้งหมด ความดำริชอบ ความเพียรชอบ การ งานชอบ ระลึกชอบ สติ เห็นใหม่ ความระลึกชอบ นี่ระลึกขึ้นไป แล้วมันหมุ่นอยู่ข้างใน

นี่เราเดินอยู่ เรานั่งอยู่นะ แต่ความคิดนี้มันมหัศจรรย์ มันหมุ่นไปครอบโลกธาตุ ๓ โลกธาตุมันหมุ่นไปได้หมด นั่นนะ เวลาธรรมมันเกิดก็เหมือนกัน จะเดินจงกรม จะนั่งสมาธิ จะ ภาวนา จะเคลื่อนไหวอยู่ที่นี่ ความคิดนี้มันจะหมุ่นตัวๆ ไปเลยนะ หมุ่นตัวคือว่ามันหมุ่น ตลอดเวลา มันอยู่ภายใน เพราะว่าร่างกายนี้มันแค่อาศัยเป็นฐานไว้เฉยๆ แต่หัวใจนี้มันมหัศจรรย์ มันคิดไปได้ นั่นนะ ปัญญา มันเกิดขึ้นไป นี่ธรรมจักรมันเกิด

ธรรมนะ ธรรมที่ว่าเราสั่งสมขึ้นมาจนเข้มแข็งขึ้น เข้มแข็งขึ้น เข้มแข็งขึ้นขนาดไหนเราก็ ต้องผลิตบ่อยๆ ต้องผลิตขึ้นมา เห็นใหม่ ผลิต หมายความว่า เราต้องส่งเสริมแล้วพยายามเฝ้ามอง อยู่ต่อตลอดไป ให้มันเป็นไปตามสัจจะความจริงที่มันเคลื่อนไป

ถ้าเราไปหยาบ หรือเราไปผลัดดันขึ้นมา มันเป็นอดีตอนาคต ถึงบอกให้อยู่กับปัจจุบัน ตลอด ปัจจุบันคือว่าหน้าที่ หน้าที่เราคือชีวิต ชีวิตนี้เราอยู่โดยปกติของเรา หน้าที่ ชีวิต เห็นใหม่ นี่เป็นพื้นฐาน แต่ธรรมจักรนี้เกิดขึ้น เกิดขึ้นมาเพราะเราหมุ่นขึ้นมา กิเลสมันก็เกิดขึ้นมาเพราะ เวลามันมีอำนาจ

ทีนี้พอกิเลสมันสงบตัวลง ธรรมมันหมุ่นไป เราก็ปล่อยหมุ่นไป ปล่อยให้ธรรมนี้หมุ่นไป ธรรมนี้หมุ่นไป แต่เราพยายามสะสมสร้างสติระลึกอยู่ตลอดเวลา เราต้องสร้างพลังงานหนุนขึ้นไป หนุนขึ้นไป หนุนขึ้นไปให้เป็นปัจจุบันธรรม ปัจจุบันธรรมจนเป็นมัชฌิมาปฏิปทา

มัชฌิมาปฏิปทาเป็นธรรมอันเอก ท่ามกลาง เทวเม ภิกขเว ภิกขุทั้งหลายทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ เทวเม ภิกขเว ธรรมสองฝ่ายไม่ควรเสพ อตตกิลมณานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค

กามสุขพอใจแต่ความสุข พอใจแต่ผล จะได้ผลเมื่อนั้น เมื่อนั้น เมื่อนั้น พอใจ พอใจแล้ว ความพอนั้นเป็นกามสุขัลลิกานุโยค นี้ภิกขุไม่ควรเสพ ในอัมมจักขุ พระพุทธเจ้าตรัสเทศน์ครั้งแรก ประกาศธรรมครั้งแรกเลย เทวเม ภิกขเว...เทวเม สอง ทางสองส่วนนี้ไม่ควรเข้าไปเกาะเกี่ยว เข้าไปยังเลย กามสุขัลลิกานุโยค อตตกิลมณานุโยค

อตตกิลมณานุโยคคือว่าเราก็พยายามทรมาณมันเกินกว่าเหตุ ความเกินกว่าเหตุไม่ใช่เกินกว่าเหตุตรงไหน เกินกว่าเหตุจากภายในนี้ เพราะจิตมันไม่ลงตรงกลางใจ มรรคอรียสัจจนี้มันไม่หมุนเป็นมัชฌิมาปฏิปทา

ถ้ามันเป็นกลาง พอมันเป็นกลางขึ้นมามันพอดีกันหมด ความที่พอดีกันหมด ส่วนนี้มันพอดีกันหมด มัชฌิมาปฏิปทาเข้าได้หมด พอเข้าได้หมดมันเข้าถึงเนื้อของใจด้วย นั่นละมันสลัดออก ความสลัดออกอันนั้น ถึงอันนั้นพอสลัดออกมามันถึงเป็นสัจจะความจริง เป็นอรียสัจจะภายใน

ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทุกข์มันเป็นอรียสัจ ทำอยู่นี้ก็เป็นความทุกข์ ความสุขที่มันเกิดขึ้นๆ เพราะทุกข์มันดับไป ความสุขที่เกิดขึ้นในภาคปฏิบัติมันนะ แล้วความอยากนั้นมันเป็นอะไร มันไม่เป็นตัณหาหรือ สมุทัยมันนะ ความอยาก ความไม่อยาก ความผลัดไสจะให้เป็นหรือไม่ให้เป็น เห็นไหม มันก็เป็นสมุทัยทั้งหมด นิโรธมันไม่เกิดเพราะมรรคมันไม่เดินตามความเป็นจริง

พอมรรคตามความเป็นจริง ถึงบอกว่า ทุกข์ก็เป็นทุกข์ข้างนอก ทุกข์ของกาย ทุกข์ของใจ ก็เป็นทุกข์โดยธรรมชาติอยู่แล้ว ทุกข์ในขณะที่ปฏิบัติมันก็เป็นทุกข์อันหนึ่ง แต่สุขที่จะได้ข้างหน้านั้นเป็นสุขเหลือล้นนะ สุขที่ว่าใจ ชีวิตนี้กับธรรมจะเริ่มสัมผัสกัน ธรรมอันนี้สัมผัสจริงๆ ไม่ใช่ที่ว่าเป็นการสัมผัสโดยศรัทธาใจ สัมผัสโดยศรัทธามันยังสร้างบุญกุศลขึ้นมา ยังเกิดตาย เกิดตายอยู่ บุญกุศลมีขึ้นมา เราสร้างบุญกุศล นี้ศรัทธา ศรัทธาก็สะสมลงที่ใจ ใจนี้ก็เวียนว่ายเวียนตายเวียนเกิด มันก็มีใน ๓ โลกธาตุนี้ มีแค่ชีวิตกับกิลีสเท่านั้นที่หมุนเวียนกันอยู่ตลอดเวลา

กับที่ว่าถ้าใจเข้าไปสัมผัสธรรมอันนี้แล้วจะเป็นมัชฌิมาปฏิปทาบาแลนชักรันหมดแล้ว มันตำรอกออก ความตำรอกออกมานี้ ธรรมเข้าไปสัมผัสกับชีวิตอันนี้ บุคคลผู้นี้ ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรมัชฌิมาปฏิปทาเข้ากับเข้าถึงใจดวงนั้นแล้ว ตำรอกออก ตำรอกกิเลสออกส่วนหนึ่ง ชีวิตนี้มีธรรมเป็นที่อยู่ ชีวิตนี้มีธรรมเป็นเครื่องหมาย ชีวิตนี้มีธรรมเป็นที่อาศัย ชีวิตนี้ไม่เวียนไปใน ๓ แคนโลกธาตุ จนเป็นแรงดึงดูดไปทั้งหมด แต่มันยังหมุนไปอีก ๗ ชาติเท่านั้นเอง นี่มีธรรมเป็นเครื่องอาศัยมันมีต้นมีปลายแล้ว

จากชีวิตกับกิเลสนี้หมุนไปไม่มีต้นไม่มีปลาย แล้วพอเกิดมา ขณะที่ว่าความเกิดมาเป็นมนุษย์แล้วพบพระพุทธศาสนาแล้ว กิเลสก็ยังมีอำนาจเหนือกว่า ประพฤติปฏิบัติมากิเลสก็คุมมาตลอด เราพยายามหาช่องทางออกจากกิเลสมาตลอด เห็นไหม ให้ชีวิตนี้สัมผัสธรรมบ้างใจ จนได้สัมผัสจริงขึ้นมา ชีวิตนี้กับธรรมถึงได้มีส่วนสัมผัสกันส่วนหนึ่งแล้วมันจะไม่หมุนไปตามวัฏจักรนั้นแล้ว ไปเกิดตายอยู่แต่ไม่หมุนตามไป

เห็นไหม ชีวิตนี้มีคุณค่าขึ้นมา ความสุขที่เกิดขึ้นมาจากชีวิตนี้ การเกิดการตายนี้หลอกทั้งนั้น หลอกเพราะว่ามันมีกิเลสพาปิดตาไปเกิดปิดตาไปตายใจ กับปัจจุบันนี้ถึงจะเกิดจะตายก็มีกรรมพาไปเกิดพาไปตายอยู่เหมือนกัน เพราะมันยังไม่สิ้นสุด ใจยังรู้อยู่ ใจยังรู้ที่อยู่ว่าธรรมนี้ยังไม่สัมผัสธรรมทั้งแห่งใจ ถ้าธรรมทั้งแห่งเป็น เอโก ชัมโม...เอโก ชัมโมจะเข้าใจทั้งหมด เอโก ชัมโมมันถึงจะเข้าไปถึงใจล้วนๆ

ใจที่เป็นธรรมล้วนๆ แล้ว “มารเอย เธอเกิดจากความดำริของเรา” มันจะดำริเป็นกิเลสไม่ได้เลย นั่นนะ ถ้าชีวิตกับธรรมนี้เป็นธรรมทั้งแห่ง ต้องพยายามดูความเคลื่อนไหวของใจ นั่นนะ ใจเท่านั้นมันคิดทั้งหมด มันคิดกายมันก็ติดกาย ติดกายเพราะว่ามันไม่เข้าใจ พอมันมัชฌิมาปฏิปทา เราสร้างมรรคขึ้นมาเห็นสัจจะตามความเป็นจริง มันก็สร้างขึ้นมาเพราะอะไร เพราะว่าสัมผัสสมาธิก็เกิดที่ใจ ใจเท่านั้นเกิดสัมผัสสมาธิ ใจเท่านั้นวอกแวก ใจเท่านั้นเป็นเหมือนลิง ใจเท่านั้นที่ว่าหาอาหารมากินไม่มีรู้จักเมืองพอ

จนเอาพุทโธๆ เข้าไปจนใจนั้นรู้จักอัมรู้จักพอ นั่นนะสัมผัสสมาธิเกิดได้ที่ใจ ความดำริก็เกิดที่ใจ สติก็ระลึกที่รู้ก็ขึ้นมาจากใจ ใจนั้นยังผลอไหล ยังผลอไหลอยู่เพราะสติยังไม่สมบูรณ์ จากสติกับปัญญาจนสร้างขึ้นมาจนเป็นมหาสติ มหาปัญญา เห็นไหม ยังต้องสร้างขึ้นไปอีกเป็นมหาสติ มหาปัญญา นั่นนะถึงใคร่ครวญจิตดวงนั้นอยู่

จิตดวงนั้นนะ ชีวิตนั้นคือจิต จิตนั้นคือชีวิตนั้น มันยังมีกิเลสบางส่วนปิดปกคลุมอยู่ กิเลสอย่างละเอียดไง กิเลสอย่างหยาบๆ หลุดออกไป กิเลสอย่างหยาบๆ เห็นไหม มรรค ๔ ผล ๔ ใ้บุคคล ๘ จำพวกนี้เป็นไป จิตดวงนี้แหละ จิตดวงที่ประพฤติปฏิบัตินี้เป็นบุคคล ๘ จำพวกก้าวเดินตามบันไดขึ้นไป บันได ๘ ชั้น เห็นไหม ก้าวขึ้นไป มรรค ๔ ผล ๔ จนถึง ๘ ชั้นพ้นขึ้นไป นิพพาน ๑

นิพพาน ๑ เป็นเอโก ชัมโม จิตที่เป็นหนึ่งนั้นเป็นเอโก ชัมโมพ้นออกบันได ๘ ชั้นขึ้นไป เราก้าวอยู่ชั้นที่ ๑ เราเดินโศคาปัตติมรรค ก้าวขึ้นชั้นที่ ๒ เป็นโศคาปัตติผล ก้าวขึ้นชั้นที่ ๓ เป็นสภิกาคามิมรรค ก้าวขึ้นชั้นที่ ๔ เป็นสภิกาคามิผล ก้าวขึ้นชั้นที่ ๕ เป็นอนาคามิมรรค ก้าวขึ้นชั้นที่ ๖ เป็นอนาคามิผล ก้าวขึ้นชั้นที่ ๗ เป็นอรหัตตมรรค ก้าวขึ้นชั้นที่ ๘ เป็นอรหัตตผล แล้วก็หลุดออกไปเป็นนิพพาน ๑

เห็นไหม นั่นนะเกิดขึ้นที่หัวใจทั้งหมด ที่หัวใจที่บุคคล ๘ จำพวก บุคคลที่ใจที่เป็นไป ใจที่ว่าเกิดจากกิเลสส่วนๆ นี้แหละ

กิเลสมันปกคลุมใจอยู่ทั้งหมด ใจนี้ไม่รู้เรื่องอะไรเลย โคนกิเลสปกคลุมอยู่แต่เราก็สร้างสมขึ้นมา สร้างสมขึ้นเพราะเราเชื่อธรรม ธรรม เห็นไหม บุคคล ๘ จำพวกนี้เป็นอะไรถ้าไม่ใช่ธรรม ธรรมทั้งนั้น ธรรมที่ทำให้ก้าวเดินออกไป ธรรมเราสร้างขึ้นมา สร้างขึ้นมาจนเป็นบันไดขึ้นมา เป็นพัก เป็นพัก เป็นพักเป็นตอน ถึงบอกว่าเกาะติดใจ เราเกาะติดขึ้นไหน เราเกาะติดขึ้นไหนเราก็ก้าวขึ้นชั้นนั้น

เราเกาะไม่ติด เราสร้างบันไดไม่ได้ เห็นไหม เราต้องสร้างโศคาปัตติมรรค สภิกาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค นี่คือสิ่งที่เราสร้าง แต่ผลมันเกิดขึ้นมาจากเราสร้างบันไดขึ้นมา เราสร้างชั้นหนึ่งเราก็มีอยู่ที่พักครั้งหนึ่ง เราสามารถก้าวขาเข้าไปถึงผลได้ เห็นไหม ถ้าเราไม่มีสร้างชั้นตอน สร้างชั้นที่ให้ตัวเราให้จิตเข้าไปพักอยู่ แล้วจิตจะเอาอะไรก้าวเข้าไปหาผลละ นั่นแหละเหตุกับผลนี้รวมลงเป็นธรรม นี้ฝ่ายมรรค คือฝ่ายมรรคบุคคล ๔ จำพวกฝ่ายมรรค กับบุคคล ๔ จำพวกฝ่ายผล นี่มีมรรคถึงมีผล มรรคนี้ต้องสร้างขึ้นมาจากใจ มรรคนี้เป็นนามธรรม

มรรคของโลกเขาที่โลกเขาอยู่กันนะ บอกว่าสัมมาอาชีวะการประกอบอาชีพชอบ การทำความเพียรชอบ อันนั้นเป็นเรื่องของกาย เรื่องของการหาใส่ปากใส่ท้อง เรื่องของหัวใจ เห็นไหม ชีวิตนี้คือความคิด ชีวิตนี้คือไออุ่น ความคิดนั้นขั้น ๕ เพราะมันมีอยู่แล้ว ต้องมีขั้น ๕ โดย

ธรรมชาติของใจนั้น นี่จิตสังขาร แล้วมรรคก็เกิดขึ้นจากจิตสังขารนี้ เห็นไหม การเลี้ยงชีวิตชอบ การเลี้ยงใจชอบก็อารมณ์ดีใจ พุทโธๆ เลี้ยงเข้าไปสิ เลี้ยงเข้าไปให้จิตนี้อ้อมกับพุทโธ ธัมโม สังโฆ นี่เลี้ยงชีวิตชอบ พอชีวิตนี้ให้อ้อมหน้าสำราญแล้วก็จะประกอบการทำงานชอบ งานก็คืองาน การชำระกิเลสไป

นี่ความเพียรชอบ ความเพียรชอบก็เป็นสัมมาทิฐิทั้งหมด เกิดสมาธิชอบ เห็นไหม สติ ระลึกชอบอยู่ ระลึกลงที่ไหน? ระลึกลงที่งานนั้น ระลึกลงที่กาย เวทนา จิต ธรรม กาย เวทนา จิต ...จิต เราพิจารณาจิตอยู่ เราพิจารณาสังขาร จิตสังขารอยู่ มันก็อยู่ในสติปัญญา ๔ ไม่พ้นออกไป จากในพระไตรปิฎกเลย เป็นไปไม่ได้เลยที่เราประพฤติปฏิบัติธรรมแล้วจะพ้นออกไปจากองค์ ศาสดาที่สอนไว้ ในธรรมไป ในธรรมวินัยนี้ ธรรมวินัยนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางไว้ แล้ว พุทธวิสัยครอบไว้ทั้งหมดเลย

แล้วเราเกิดมาอยู่ใต้ธรรมวินัยนี้ เราเกิดมาศึกษาธรรมวินัยนี้ เกิดมา ศึกษา มา การศึกษามา นั้นกิเลสมันมีส่วนอยู่ กิเลสพาศึกษา ขณะศึกษามากิเลสพาศึกษา พอกิเลสพาศึกษามา กิเลสมี อำนาจอยู่ นี่การประพฤติปฏิบัติมันถึงลุ่มๆ ดอนๆ พอเราเริ่มฉลาดเข้าไป เราเริ่มสร้างฐานขึ้นมา สร้างฝ่ายเหตุฝ่ายมรรค เหตุคือมรรค มรรคคือเหตุนั้น เราสร้างเหตุขึ้นมาๆ เลี้ยงชีวิตชอบ เลี้ยง ใจชอบ เพียรดูชอบ นี่มรรคเกิดที่ใจทั้งหมดเลย

จะพิจารณากาย เวณาก็ต้องใจพิจารณา จะพิจารณาใจก็ใจพิจารณา ใจเท่านั้นพิจารณา แต่ใจนี้ใจมีมรรคมีธรรมเครื่องดำเนินมา แล้วเราเกิดทันพระพุทธศาสนา เราเกิดท่ามกลาง พระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประทานไว้ ประทานไว้นั้นเป็นพิมพ์เขียว เป็นสิ่งที่ว่าเราต้องสร้างขึ้นมา ไม่ใช่อาวุธ ไม่ใช่อาวุธที่เราไปซื้อมาจากข้างนอก อาวุธนี้เราไป หาซื้อมา ศาสตราวุธซื้อมามันก็เป็นอาวุธขึ้นมา

แต่ธรรมอาวุธนี้เป็นพิมพ์เขียวไป ธรรมอาวุธนี้เราต้องสร้างขึ้นมาเป็นธรรมในหัวใจ ธรรม ฝ่ายเหตุเราต้องสร้างของเราขึ้นมาเอง พอเราสร้างขึ้นมาเองเราต้องพยายามค้นคว้า ทุ่มทั้งชีวิต สร้างสัมมาสมาธิขึ้นมานี้ก็แสนทุกข์แสนยาก เห็นไหม สติระลึกอยู่ในสัมมาสมาธิ ต้องมีสติ ถ้า สติไม่มีสัมมาสมาธิเกิดขึ้นไม่ได้ แต่สติในการบังคับให้ออกมาสร้างฐานของมรรคขึ้นมา มรรค ๘ ไป

ถ้าเป็นสัมมาสมาธิอยู่นี้ ไม่มีอยู่แต่เราไม่ได้เข้ารูปบันได เราไม่ได้ทำเป็นบันได จะทำเป็นบันไดขึ้นมามันต้องมึนงานชอบ แล้วจะติลงที่ไหน จะวางตรงไหน บันไดนั้นนะ กาย เวทนา จิต ธรรม เห็นไหม มันต้องพิจารณาลงที่จิตหรือที่กายนี้ กายหรือใจนี้เท่านั้นที่เป็นที่พิจารณาอยู่นั้นนะมันก็วางลงที่นั่น พอวางลงที่นั่นงานจะชอบขึ้นมา นี่งานชอบชอบลงตรงนั้น ระหว่างกายกับจิตที่ชอบ นี่วางลงไปแล้วดีขึ้นมา ดีขึ้นมาคือประกอบขึ้นมาไง ประกอบขึ้นมาเป็นฐานในฐานของมรรคอริยสังขาร นี่มรรค เราเป็นฝ่ายหน้าของผู้ประพฤติปฏิบัติคือฝ่ายสร้างเหตุ เราต้องหาเหตุ เราทำเหตุ

ผลไม่ต้องคาดหมาย ผลต้องมีเด็ดขาดในเมื่อเหตุมีอยู่ เราขึ้นไปยืนอยู่บนเหตุนั้น เราก้าวขาขึ้นไปบนผลนั้น เราชักขาขึ้นไปก็เป็นผล เราชักขาออกไป เห็นไหม นี่บันได ๘ ชั้นไง บุคคล ๘ จำพวก ผู้ใดคือใจดวงนั้นเท่านั้น ใจดวงที่ประพฤติปฏิบัติ ใจเป็นอยู่ คนตายแล้วทำไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าดูอาฬารดาบส อุทกดาบส “โอ้! น่าเสียดายเพิ่งตายไป” กลับมาสอนปัจจุวัคคีย์ อัญญาโกณฑัญญะรู้ก่อน พระอัสสชิรู้หมด ตามมาจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ครั้งแรกในโลกนี้ ๕ องค์ พร้อมกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นองค์ที่ ๖...๖ องค์ออกประกาศศาสนา

จนมากระทั่งปัจจุบันนี้ สดๆ ร้อนๆ นะ สดๆ ร้อนๆ เพราะว่าใจนี้มันสัมผัสกันได้ ทุกข์ในสมัยนั้นกับทุกข์ในสมัยนี้อันเดียวกัน มรรคก็เหมือนกัน น้ำของใจ เห็นไหม น้ำใจความ มุมานะของใจ ความเข้มแข็งของใจ เห็นไหม ทุกข์สมัยนั้นก็ใจเหมือนกัน ใจนี้เป็นผู้ก้าวพินนี้ ใจนี้สัมผัสธรรม ใจเท่านั้นสัมผัสธรรม การเกิดการตายพอพิจารณาตรงนี้สิ้นแล้วนะ พิจารณาถึงเอโก ชัมโม การเกิดการตายถึงว่าหลอกจริงๆ เพราะอะไร เพราะกิเลสกับชีวิตวนเวียนในวัฏวน กิเลสดับไปชีวิตยังมีอยู่ เห็นไหม ชีวิตกับธรรมก็เป็นอันเดียวกัน

เอโก ชัมโม ธรรมอันเป็นอันเอกอันนั้น ธรรมอันนั้น ชีวิตนี้มีโดยธรรมชาติที่มีอยู่โดยธรรมชาติอยู่แล้ว ธรรมก็มีโดยธรรมชาติอยู่แล้ว แล้วโดนกิเลสปกคลุมไว้จึงให้ชีวิตนี้อยู่ได้ อำนาจของกิเลส จนกิเลสไม่มีอำนาจาสนาหลุดมือออกไป ชีวิตนี้ผลัดเข้าไปอยู่ในธรรม ชีวิตนี้ไหลเข้าไปอยู่ในธรรม ชีวิตนี้กับธรรมนี้ถึงเป็นนิพพาน ถึงเป็นเอโก ชัมโม เป็นสิ่งที่มีอยู่ตลอดไปไง สิ่งที่มีอยู่ตลอดไปกับในธรรมนั้นไง

จากที่ว่าพอมืออยู่ตลอดไปมันก็ไม่เกิดไม่ตาย แต่ถ้าไม่อยู่ตรงนั้นก็ต้องกลับมาเกิดมาตาย ชีวิตนี้อยู่โดยตัวเองไม่ได้ ต้องเสวยภพ ภพของมนุษย์ ภพของเทวดา ภพของสัตว์ ภพของ อสุรกาย ภพอะไรล่ะ

นี่ชีวิตนี้หมุนไป ชีวิตนี้หมุนไป อาศัยอยู่เพราะมันแสดงตัวมันอย่างไร กิเลสปกคลุมอยู่ แต่เวลากิเลสหมดสิ้นออกไปจากชีวิตนี้ ชีวิตนี้หลุดออกไป หลุดออกไปอยู่กับธรรม ธรรมเป็น หนึ่ง เป็นเอโก ชัมโมอยู่อย่างนั้น มันไม่หมุนกลับมา เห็นไหม ถึงว่ามันไม่เกิดไม่ตายไง

ไม่เกิดไม่ตายตั้งแต่ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา หลุดออกไปจากใจที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าตรัสรู้ในคืนวิสาขบูชาวันนั้นนะ อาสวักขยญาณสิ้นไป จิตฺตานิ วิมุจฺจิสฺสูติ จิตนี้เสวยวิมุตติอยู่ เป็นเอกอยู่ นั่นนะถึงการตายการเกิดเห็นตรงนั้น เห็นเพราะอวิชชาเป็นตัวพาเกิด อวิชชาตัวไม่รู้ ถึงได้ทำให้ชีวิตนี้เวียนตายเวียนเกิดในวัฏฏะนั้น

พอพ้นจากอวิชชา พ้นจากความหลง ชีวิตนี้ไม่มาเกิดอีก เพราะมันอยู่กับธรรม มีที่อยู่ ใจ มีธรรมเป็นแดนเกิด ธรรมเป็นแดนอาศัย เห็นไหม กับเรามีกรรมเป็นแดนเกิด ผู้ที่ประพฤติ ปฏิบัติจิตนี้มีกรรมเป็นแดนเกิด จิตนี้มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ จิตนี้มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย จิตนี้มีกรรม ต้องเสวยตลอดไป

กับจิตนี้เสวยอยู่กับธรรม จิตนี้มีกรรมเป็นที่อาศัย จิตนี้อยู่กับธรรม อยู่กับธรรมตลอด ถึง ว่า ตั้งแต่อาสวักขยญาณสิ้นจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคืนวิสาขบูชา การเกิด การตายจะไม่มีอีกแล้ว เว้นไว้แต่การสละสังขารครั้งสุดท้ายนี้ไง ถึงว่ามีสอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่ พระอรหันต์ที่ดับขันธไป รอแต่เวลาดับขันธสละ ชาติสุดท้าย สละสิ้นออกไป ชีวิตนี้ถึงอยู่กับธรรมตลอดไป

จากชีวิตนี้กับกิเลส ชีวิตนี้กิเลสเป็นผู้ที่ขับไสมาตลอด เราก็มีกิเลสมาตลอดอยู่ในชีวิตนี้ แต่เรามาเกิดในท่ามกลางพระพุทธศาสนา แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติ พยายามไง คำว่า พยายามนี้เป็นมรรคนะ ความพยายาม ความอดสาหะ มันจะทุกข์จะยากขนาดไหนเราก็ต้อง พยายามขวนขวายเอา แล้วปล่อยให้มันเป็นมัชฌิมาปฏิปทาให้ลงกับท่ามกลางอันนั้น เราอย่าไปดิ้ง อย่าไปปลัก ต้องปล่อย ปล่อยให้มันเป็นขณะที่จะเสวยผลนั้น แต่เวลาสร้างเหตุนี้เราสร้างของเราไป เรื่อยๆ หน้าที่ของเรา หน้าที่สร้างเหตุเข้าไปๆ จนกว่ามันจะเป็นไปตามสัจจะความจริง

สัจจะความจริง เห็นใหม่ สัจจะความจริงที่เราสร้างขึ้นมาสัจจะ เราอยากได้สัจจะได้ของจริง กับเวลาเรารู้จริงเป็นอริยสัจจะ จิตที่รู้อริยสัจ ฟังสิ จิตที่รู้อริยสัจ จิตนั้นเป็นดวงอริยสัจเสียเอง ดวงอริยสัจคือว่ารู้ความจริงอันนั้นเสียเอง รู้หมดเลย แล้วปล่อยวางอีกด้วยนะ ถึงว่าความปล่อยวางสิ่งที่เกิดที่รู้ที่เราเข้าไปเห็น รู้เห็นนี้วางไว้ตามความเป็นจริงแล้วหลุดออกไป เห็นใหม่ หลุดออกไปจากอริยสัจนั้นนะ

พอจิตดวงที่หลุดออกไปจากอริยสัจนั้น จิตนี้เคยผ่านอริยสัจมา มันถึงจะเข้าใจเรื่องอริยสัจ ถึงไม่หลงไหลเรื่องของกิเลสอีก เพราะเรื่องของกิเลสมันได้ย่อยสลายไปในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคนั้นแล้ว นิโรธเกิดขึ้นดับหมดจากมรรคอันนั้น แล้วหลุดออกไป เห็นใหม่ ถึงได้พ้นจากบันไดขั้นที่ ๘ ไปไง ถ้าไม่หลุดจากตรงนี้ไปมันก็ต้องไปหาอรหัตตผลอยู่ตรงนั้น มันจะไม่พ้นจากตรงนี้ไป

อริยสัจนี้ จิตดวงนี้เป็นผู้ผ่านอริยสัจออกไป พอผ่านอริยสัจออกไปก็พ้นบุคคล ๘ จำพวกวางไว้เบื้องหลัง อรหัตตมรรค อรหัตตผลก็วางไว้เบื้องหลัง จิตนี้เป็นเอโก รัมโม่ล่วงออกไป พ้นออกไปจากทั้งหมดเลย จากความรู้ทั้งหมด เห็นใหม่ ถึงว่าปล่อยวางได้จริง ถ้าไม่อย่างนั้นมันจะปล่อยความรู้ไม่ได้ ถ้าจิตกับอริยสัจนี้เป็นอันเดียวกัน เห็นใหม่ แต่เวลาสื่อก็สื่อว่าจิตกับอริยสัจนี้เป็นอันเดียวกัน เพราะลิม พระอรหันต์ลิม ลิมในบาลีได้ ลิมไง ลิม หลง ในมิลินทปัญหาถามว่า

“พระอรหันต์นี้ยังหลงในอะไรอยู่”

“หลงไหลในสมมุติใจ”

ในสมมุติ ในทางไปทางโลก นี่หลง หลงในสมมุติ หลงในบัญญัติ แต่ไม่หลงในอริยสัจ เห็นใหม่ เพราะอริยสัจนั้นใจนี้มันไปผ่านแล้ว จิตที่มีอริยสัจที่ผ่านออกไปเข้าใจในสิ่งนั้น ถ้าพูดถึงเรื่องอื่นยังหลงไหลเพราะว่าอะไร เพราะไม่ได้ผ่าน ไม่ได้เป็นเนื้อเดียวของจิตใจ เหมือนจิตนี้ย่อยสลายออกไปจากอริยสัจแล้ว ผ่านออกไปถึงเป็นเอโก รัมโม่ไป

เอโก รัมโม่ ถึงชีวิตนี้กับกิเลสมาตลอด แล้วก็ด้วยความมูมานะ ความพยายามอุตสาหะเข้าไป ทำได้อุตสาหะพยายาม ท่วมทั้งชีวิตใจ ชีวิตนี้จะແหลกจะลาญไปก็ปล่อยให้มันແหลกจะลาญไป ชีวิตนี้ใจ ถ้าสงวนรักษาชีวิตไว้ สงวนสิ่งใดไว้ที่ว่าเป็นของเรา อยากจะสงวนรักษาไว้ สิ่งนั้นนั่นนะกิเลสมันหลอก นี่อำนาจความหลงมันขนาดนั้นนะ

ถึงบอกว่า สิ่งใดที่มันเป็นจุดเป็นต่อม สิ่งใดที่เป็นเป้าหมายที่ลูกคำได้ที่จับต้องได้ ต้องทำลายทั้งหมด นี่พอทำลายเข้าไป เพราะจิตนี้เป็นนามธรรม กิเลสนี้ก็เป็นามธรรม เรายังหา สงวนสิ่งใดที่เป็นนามธรรมไว้ ก็นั่นละคือบ่อของที่อยู่ของมันละ ฉะนั้น ถึงต้องทำลายทั้งหมด เลย พอทำลายเข้าไป ทำลายเข้าไป ความสะอาดจะเกิดขึ้นเอง เพราะสิ่งที่เป็นนามธรรมอยู่แล้ว เป็นนามธรรมแต่จับต้องได้ สัมผัสได้ด้วยจิตจับจิต จิตต้องจิต กิเลสไม่ต้องบอก มันให้อาแต่ ความร้อนมาให้ตลอด

นั่นนะ ถึงต้องมีความอุตสาหะพยายาม แล้วพยายามลงตรงนี้ไง ลงตรงที่ว่าตรงไหน ตรงไหนก็แล้วแต่ที่มันยังขึ้น มันยังจับต้องได้ มันยังเป็นสิ่งที่เป้าหมาย เป้าหมายหมายถึงว่ามัน เห็นราง เห็นเงา แล้วแต่ คือว่าความรู้สึกยังเกิดขึ้นได้ ต้องทำลายทั้งหมด แม้แต่ความว่าง ความว่างมันก็ยังรู้ว่าเป็นความว่างนะ นี่มันว่างแล้วมันว่ามันปล่อย พอมันปล่อยมันเป็นความว่าง มัน เป็นความว่าง

ถ้าปล่อยจริงๆ แล้วมันจะเว้งว่างจนว่างก็ไม่ได้ ไม่มีว่าง แต่ก็ต้องอาศัยคำพูดว่าว่างๆ นั่น ละ ฉะนั้น คำว่า “ว่างๆ” นั้นยังต้องทำลาย คำว่า “ว่างๆ” มันจะไปดักให้เราหลงอยู่ข้างหน้านะ มันจะหลงไปข้างหน้าว่าตัวนั้นเป็นความว่าง เป็นความว่าง

ความว่างในสมาธิมันก็มี ความว่างในสมย์ก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันก็มี ในอาฬารดาบส อุทกดาบส สมาบัติ ๖ สมาบัติ ๘ นั่นนะ นั่นก็เป็นความว่าง อากาสนัญญาตนะ อากิญจัญญาตนะ เนวสัญญานาสัญญาตนะ นั่นนะความว่างเป็นอรูปฌานยังมีเลย นั่นก็เป็น ความว่างอยู่

จิตเวลามันเป็นความว่างมันก็ว่างอยู่ แต่ว่างที่มีกิเลสชุกอยู่ กับว่างที่มันหายไป ว่างที่มัน เว้งว่างจนมันสลัดออกไป มันจะรู้ขึ้นมาจากจิตดวงนั้น นั่นนะความว่างอันนี้ถึงจะต้องพิจารณา อยู่ เราจับ เราพิจารณาได้ต้องทำลายความว่างอันนี้ ทำลายให้หมด ทำลายเข้าไปเรื่อยๆ ทำลาย จนกว่าอะไรก็ทำลายไม่ได้ เห็นไหม อะไรทำลายไม่ได้ก็ต้องหันกลับมา อะไรที่มันทำลายไม่ได้

ถ้ามันทำลายจนสิ่งที่เกิดขึ้นเองหมดออกไป จนอย่างที่ว่ากิเลสขาดออกไป เห็นไหม ใน ธรรมวินัยบอกไว้ว่า “ตั้งแขนขาด” มันขาดออกไปนี่ตั้งแขนขาด สมุจเฉทปหานขาดออกไปตั้ง แขนขาดเลย เป็นขั้นๆ เข้าไปเลย เป็นบันได ๘ ขั้น เป็นขั้นๆ เข้าไป จนถึงที่สุดเป็นเอโก ชัมโม จิตนี้เป็นหนึ่งเดียว เป็นหนึ่งเดียวมันก็ต้องเป็นอตตลิตี เห็นไหม จิตนี้เป็นเอโก ชัมโม ธรรมทั้ง

แห่ง จะหนึ่งไม่หนึ่งนั้นไม่ต้องพูดกัน เพราะถ้าพูดแล้วมันเป็นสมมุติ สมมุติมันก็วนกลับมาเป็น
งูกินหาง คำนี้มันก็ไปปลบล้างคำต่อไปๆ

ถึงบอกว่า ต้องลุกขึ้น มองตา แล้วเม้มปาก แล้วนั่งลง เห็นไหม ลุกขึ้น สบตา เม้มปาก นั่ง
ลง อันนั้นคือความจริง ความจริงคือมันรู้อยู่ในหัวใจ รู้โดยตัวมันเอง รู้โดยสื่อกันไม่ได้ อัน
นั้นคือเป็นของจริงใจ ไม่สื่อ แต่เวลาสื่อนี้เป็นมงคล ๓๘ ประการใด ชมมสากจณา เอตมมมงคล
มุตตม เห็นไหม การสนทนาธรรมเป็นกาลเป็นเวลานี้เป็นมงคลอย่างยิ่ง ผู้ที่ก้าวเดินไปข้างหน้า ผู้
ที่ก้าวเดินไปแล้วเป็นครูเป็นอาจารย์ของเรา เวลากล่าวคำเป็นธรรมสอนมาอย่างนี้ มันต้องมีตรง
นี้ มันถึงก้าวเดินกันได้ ถ้าไม่มีการสื่อไม่มีมงคล (เสียงเทปสิ้นสุดเพียงเท่านี้)